

11. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України: Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №635 [Електронний ресурс]: Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=382876&cat_id=293536.

12. Войтенко Т.В. Облікова політика – 2010: головне / Т.В. Войтенко // Податки і бухгалтерський облік. – 2010. - № ½. – С. 16-22.

13. Грачова О. Співвідношення вимог П(С)БО і МСФЗ щодо подання та складання фінансової звітності [Електронний ресурс] // Відкрита Міжнародна Інтернет конференція «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація». – Режим доступу: <http://konf.amsfo.com.ua/spivvidnoshennya-vimog-psbo-i-msfz-shhodo-podannya-ta-skladannya-finansovo%d1%97-zvitnosti/>.

14. Шевченко А. Проблеми переходу вітчизняних підприємств на міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс] // Відкрита Міжнародна Інтернет конференція «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація». – Режим доступу: <http://konf.amsfo.com.ua/problemi-perexoduvitchiznyanix-pidpriyemstv-na-mizhnarodni-standarti-finansovo%d1%97-zvitnosti/>.

15. Немакова О. Подход к составлению учетной политики организации по правилам МСФО / О. Немакова // Международный бухгалтерский учет. – 2009. – № 11. – С. 15-19.

16. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ): в 2 ч. ; пер. з англ. / ред. Ф. Ф. Голов. – К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. – 1223 с.

17. Хоптинський Ю. Організаційні аспекти бухгалтерського обліку / Ю. Хоптинський // Бухгалтерський облік і аудит. – 2003. – №4. – С. 36-40.

18. Семенюк М. Проблеми, перспективи та можливості складання звітності згідно МСФЗ в Україні [Електронний ресурс] // Відкрита Міжнародна Інтернет конференція «МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація». – Режим доступу <http://konf.amsfo.com.ua/problemi-perspektivi-ta-mozhливosti-skladannya-zvitnosti-zgidno-msfz-v-ukra%D1%97ni/>.

Стаття надійшла: 19.12.2015 р.

Рецензент: д.держ.упр, проф. Маліков В.В.

УДК 368.97

JEL Classification: G 22

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОСЛУГ ЗІ СТРАХУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Полуляхова О. О.

Українська академія банківської справи, м. Суми

Анотація. Активний розвиток туризму на міжнародному та національному рівнях обумовив необхідність ефективного захисту майнових інтересів суб'єктів туристичної діяльності від різноманітних ризиків, викликаних певними страховими подіями. Метою статті є визначення економічної природи ризиків суб'єктів туристичної діяльності та можливостей використання страхування для їх мінімізації. Враховуючи специфіку туристичного страхування, у роботі запропоновано розглядати його з позицій трьох суб'єктів: компаній, що забезпечують туристичну діяльність, споживачів туристичних послуг та інфраструктурних учасників (перевізники, готелі, ресторани тощо). У статті визначено основні ризики, що характерні для кожного із суб'єктів туристичної діяльності, а саме: повна або тимчасова втрата працездатності, смерть у результаті нещасного випадку, втрата або крадіжка багажу, документів, засобів існування, відміна поїздки внаслідок визначених у договорі причин, дострокове завершення подорожі внаслідок хвороби чи нещасного випадку, невиконання чи неналежне виконання договірних зобов'язань турфірм перед туристами, неплатоспроможність чи банкрутство туроператора чи турагента та інші. У статті згруповано та охарактеризовано найбільш поширені види послуг зі страхування туристичної діяльності у розрізі галузей страхування (майнове страхування, страхування відповідальності, особисте страхування). Як підсумок, у роботі наведено обґрунтування того, що розвиток туристичного страхування дозволяє забезпечити відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим особам, зменшення нещасних випадків та смертності туристів, стимулювання здійснення превентивних заходів настання страхових випадків, підвищення безпеки туристичної діяльності.

Ключові слова: туристичне страхування, асистанс, інфраструктура, страхова компанія, Зелена карта.

THEORETICAL ASPECTS OF TRAVEL INSURANCE

Oleksandra Poluliakhova

Ukrainian Academy of Banking in Sumy

Summary. Active development of travel at the international and national levels has led to the need for effective protection of property interests of travel participants against various risks, caused by certain insured events. The aim of the article is identification of the economic nature of the travel risks and the use of insurance to minimize them. Given the specifics of travel insurance, the paper proposes to consider it from the standpoint of three sides: companies providing travel activities, travel consumers and infrastructure participants (carriers, hotels, restaurants, etc.). The article identifies the main risks characteristic of each of the travel participants, namely: full or temporary disability, death, accident, loss or theft of baggage, documents, livelihood, trip cancellation due to reasons specified in the contract, early completion of the trip due to illness or accident attack, non-performance or improper performance of contractual obligations of travel agencies to tourists, insolvency or bankruptcy of the tour operator or travel agent and others. The most common types of travel insurance are described. As a conclusion, travel insurance can provide compensation for material and moral damage to the insured persons, the reduction of accidents and deaths of tourists, promotion of preventive activities of insurance claims, improving the security of tourism activities.

Keywords: travel insurance, assistance, infrastructure, insurance company, green card.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток страхування характеризується наданням широкого асортименту страхових послуг, що охоплюють різні галузі економіки, у тому числі й туристичну галузь. Використання інструментів страхування у туризмі є невід'ємним елементом при формуванні комплексного пакету туристичної послуги, так як за своєю економічною природою дана галузь несе за собою різноманітні страхові ризики. Крім того, на діяльність суб'єктів туристичної галузі значною мірою впливають різноманітні деструктивні фактори зовнішнього середовища, що зумовлює настання несприятливих подій не тільки для туристів, а й для самого туроператора чи туристичної агенції. Таким чином, в багатьох країнах, у тому числі і в Україні, організація безпеки туристичних подорожей відбувається шляхом регламентації процесу їх страхування на державному рівні. Це надає можливість підвищити рівень надійності суб'єктів туристичної діяльності, покращити організацію безпеки життя, здоров'я та майна туристів, а також забезпечити розвиток туризму як пріоритетної галузі в рамках реформування національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання страхування туристичної діяльності займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені як Д. Р. Абрамітова [1], О.Р. Бернарська [2], Н. М. Власова [3], В. В. Гуменюк [4], А. С. Лелюхіна [5], О. В. Козьменко [6], С. М. Козьменко [7], Н. В. Михайлова [8], М. В. Рібун [9], О. П. Толкачева [10]. Основну увагу науковці у своїх працях зосередили на з'ясуванні сутності та характеристиці туристичного страхування, основних видів страхових послуг у даній сфері та ін.

Невирішені складові загальної проблеми. У більшості наукових працях туристичне страхування розглядається фрагментарно, обмежуючи коло суб'єктів, що задіяні в туристичній діяльності. І тому виникає об'єктивна необхідність комплексного дослідження страхування туристичної діяльності для забезпечення захисту фінансових інтересів широкого кола осіб, що задіяні в даній галузі економіки.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення економічної природи ризиків суб'єктів туристичної діяльності та можливостей використання страхування для їх мінімізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для гарантування безпеки і компенсації шкоди у разі виникнення страхових випадків протягом подорожі туристам на страховому ринку представлено широкий асортимент страхових послуг. Крім того, особливість страхування у туризмі полягає не тільки у самостійній організації безпеки туристом, де він виступає і страхувальником і застрахованим, але й з боку суб'єктів туристичної діяльності, де вони є страхувальниками, а турист застрахованим. Вагому роль у розвитку туристичної діяльності відіграє інфраструктура, яка представлена сукупністю установ та організацій, що забезпечують задоволення потреб туристів під час їх подорожей (транспорт, готелі, ресторани, компанії з виробництва та реалізації товарів туристичного попиту та ін.). Діяльність даних інфраструктурних учасників також нерозривно пов'язана із системою страхового захисту. Тож, вивчаючи специфіку страхування у туризмі, необхідно розглядати її з трьох позицій – безпосередньо зі сторони суб'єктів, що забезпечують туристичну діяльність, споживачів туристичних послуг та інфраструктурних учасників (рис. 1).

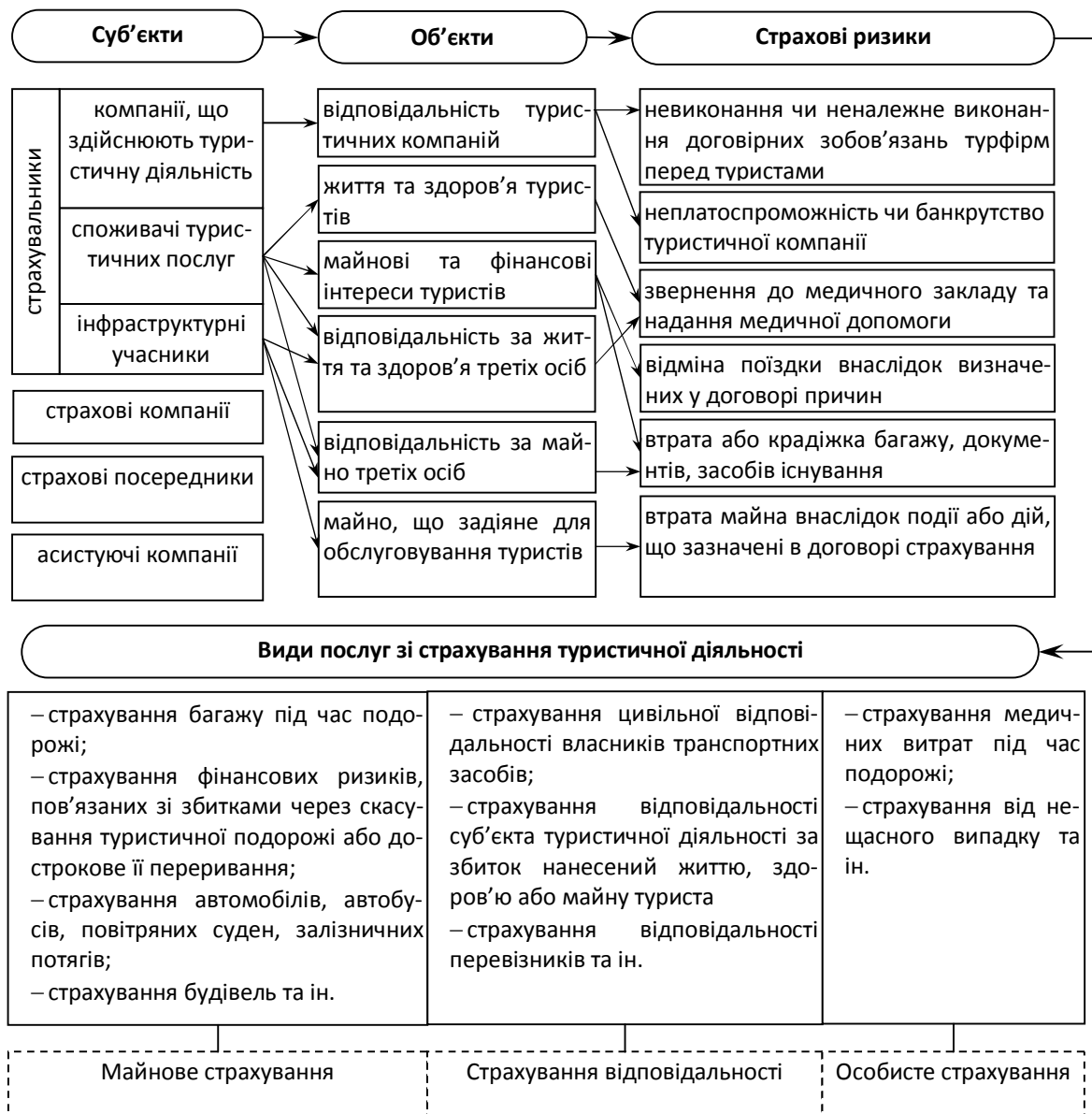

Рисунок 1 – Концептуальні засади здійснення страхування в туристичній діяльності

Перш за все продавець туристичних послуг повинен застрахувати свою відповідальність перед покупцем послуги у разі виникнення збитків, заподіяних туристу шляхом виявлення неплатоспроможності туроператора чи турагента або порушення процесу про його банкрутство. У статті 15 Закону України «Про туризм» зазначено, що «...з метою забезпечення прав та законних інтересів громадян – споживачів туристичних послуг туроператор та турагент зобов'язані здійснити фінансове забезпечення своєї цивільної відповідальності (гарантією банку або іншої кредитної установи) перед туристами» [12]. Мінімальний розмір фінансового забезпечення туроператора має становити суму, еквівалентну не менше ніж 20000 євро. Розмір фінансового забезпечення туроператора, який надає послуги виключно з внутрішнього та в'їзного туризму, має становити суму еквівалентну не менше ніж 10000 євро. Мінімальний розмір фінансового забезпечення турагента має становити суму, еквівалентну не менше ніж 2000 євро. При страхуванні відповідальності суб'єктів туристичного бізнесу ці суми повинні враховуватися, але це не означає, що відповідальність не може бути застрахована на більшу суму [2].

Крім страхування цивільної відповідальності туроператора, даний суб'єкт туристичної діяльності може здійснити страхування туроператора за договором на туристичне обслуговування, страхування цивільної відповідальності за шкоду заподіяну майну

інших осіб, страхування банківських гарантій тощо. Законом України «Про страхування» [10] передбачено обов'язкове страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за збиток, нанесений життю, здоров'ю або майну туриста. Страхуваними подіями для цього виду страхування є пожежі, вибухи, аварії, руйнування, конфлікти з місцевою владою, рекет та інші ситуації, що призвели до збитків майну, здоров'ю, життю туриста. Деякі страховики також пропонують послуги щодо страхування фінансової відповідальності туристичних агенцій перед туроператорами та туристами. У даному випадку страхуваними випадками є неможливість вчасно та в повному обсязі здійснити перерахування коштів, передбачених агентською угодою з обумовлених причини [2].

Важливе значення під час туристичної подорожі має врахування ризиків, пов'язаних із транспортуванням пасажирів. При цьому заходи страхування повинні використовуватись перевізником відповідальним за перевезення пасажирів у межах конкретного туру. Так, страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є одним з найбільш поширених видів страхування у туристичному бізнесі, оскільки значна частина страхових випадків може бути реалізована на етапі транспортування туристів в автобусах, залізницею, повітряним шляхом, морськими, річковими суднами. Страхуваним випадком при даному виді страхування є виникнення обов'язку страхувальника відшкодувати шкоду, заподіяну при експлуатації його транспортного засобу, потерпілому.

Щодо страхування, при якому страхувальником виступає безпосередньо споживач туристичних послуг, то варто відзначити, що в даному випадку можливе використання багатьох видів страхових продуктів, що відносяться як до обов'язкової, так і добровільної форм страхування. Так, відповідно до статті 16 Закону України «Про туризм» «...страхування туристів (медичне та від нещасного випадку) є обов'язковим і забезпечується суб'єктами туристичної діяльності на основі угод із страховиками. Обов'язкове (медичне та від нещасного випадку) страхування здійснюється один раз на весь період туристичної подорожі» [12]. При укладанні договору з медичного страхування страховик покриває всі витрати на медичні послуги, послуги стаціонарного лікування, перевезення машиною швидкої допомоги, придбання ліків, догляд за хворим, а у випадку смерті за кордоном – транспортування тіла на батьківщину. Не менш важливим є страхування від нещасних випадків. Страхуваним випадком визнаються: смерть застрахованого, яка настала в результаті нещасного випадку; інвалідність, одержана в результаті нещасного випадку; часткова втрата працездатності в результаті нещасного випадку. Дія таких договорів страхування розповсюджується лише у країні, у яку здійснюється туристична подорож і на час, який передбачений відповідним туром.

Страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів також відноситься до обов'язкового страхування, однак стосується туристів, що подорожують на власних автомобілях, мотоциклах та інших транспортних засобах, що є джерелом підвищеної небезпеки. У міжнародній практиці такий вид страхування відомий під назвою «Зелена карта». Міжнародний страховий сертифікат «Зелена карта» має уніфіковану форму для всіх країн-членів Міжнародної системи автомобільного страхування і він є забезпеченням страхових гарантій у разі настання страхового випадку. У разі ж його настання, у кожній з країн-членів функціонує Національне бюро, яке компетентне в питаннях відшкодування шкоди, завданої водієм-нерезидентом на території даної країни.

Окрім зазначених видів страхування, турист може скористатися й іншими страховими послугами, що відносяться до добровільного страхування. Наприклад, майнове страхування, що передбачає страхування приватного майна туриста (особисті речі і багаж) на випадок втрати, пограбування, поломки чи руйнування. Страхування цивільної відповідальності перед третіми особами, що може бути викликане подіями, які відбулись в результаті дії вогню, вибуху газу, пошкодження водою, непередбачених поломок побутової техніки тощо [1].

Існують інші специфічні ризики у туризмі, які підлягають страхуванню, а саме: страхування на випадок передчасного повернення на місце постійного проживання; страхування на випадок невчасного відльоту; страхування від невіїзду; страхування від неотримання візи; страхування на випадок поганої погоди в місці тимчасового перебування тощо.

Елементи інфраструктури туристичної галузі (перевізники, заклади громадського харчування, пам'ятки культурної спадщини тощо) також виступають об'єктами страхування. Зокрема, один із найбільш розповсюджених видів транспорту на міжнародному рівні є літаки, і відповідно страхування авіаційних ризиків здійснюється за такими видами послуг

як: страхування повітряних суден, страхування відповідальності власників аеропортів, страхування відповідальності авіаперевізників, страхування авіаліній ті інші.

Висновки. Туристичне страхування відіграє роль своєрідного гаранта на міжнародній арені шляхом забезпечення відшкодування матеріальної та моральної шкоди застрахованим особам, зменшення нещасних випадків та смертності туристів, стимулювання здійснення превентивних заходів настання страхових випадків, підвищення безпеки туристичної діяльності. Однак при цьому існує потреба у покращенні якості послуг з туристичного страхування та всебічному їх вдосконаленні, у залученні більшого обсягу споживачів, розширенні і вдосконаленні каналів розподілу та підвищенні рівня фінансової стійкості страхових компаній.

Перелік посилань:

1. Абрамітова Д. Р. Розвиток страхування туризму в Україні / Д. Р. Абрамітова // Вісник Української академії банківської справи. – 2013. – № 1 (34). – С. 134-138.
2. Бернарська О. Р. Ризики у міжнародній туристичній діяльності та їх страхування [Електронний ресурс] / О. Р. Бернарська, Л. В. Цубов // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. – Режим доступу : <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/15752/1/48-Bednarska-107-108.pdf>.
3. Власова Н. М. Страхові технології в туризмі / Н. М. Власова, К. О. Вейнберг // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 176. – С. 82-84.
4. Гуменюк В. В. Страхування діяльності туристичних підприємств / В. В. Гуменюк // Фінанси України. – 2004. – № 4. – С. 128-135.
5. Лелюхіна А. С. Страхові послуги в туристичній галузі в Україні / А. С. Лелюхіна // Бухгалтерський облік, економічний аналіз та контроль в умовах формування і розвитку сучасних концепцій управління: Тези виступів XII Міжнар. наукової конференції ЖДТУ. – 2013. – С. 351-352.
6. Kozmenko O. The methodical approach to the establishment of interdependencies in the development of insurance and tourism markets / O. Kozmenko, D. Abramitova // Problems and Perspectives in Management. – 2015. – № 13 (1). – P. 113-120.
7. Козьменко С. М. Теоретичне підґрунтя банківсько-страхової інтеграції / С. М. Козьменко, К. В. Багмет // Вісник НБУ. – 2012. – № 2 (192). – С. 22-27.
8. Михайлова Н. В. Особливості страхування відповідальності в туристичному бізнесі / Н. В. Михайлова, В. В. Карцева // Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. – 2014. – № 5. – С. 57-60.
9. Рібун М. В. Особливості ринку страхування в туризмі / М. В. Рібун // Науковий вісник НЛТУ України. – 2014. – № 2. – С. 274-281.
10. Толкачева О. П. Особенности страхования в отрасли туризма / О. П. Толкачева, К. А. Джобинашвили // Вестник Санкт-Петербургского университета МВД России. – 2011. – № 3. – С. 155-158.
11. Про страхування [Електронний ресурс] : Закон від 15.09.1995 № 324/95-ВР зі змін. і доп. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80/para0218#0218>.
12. Про туризм [Електронний ресурс] : Закон від 15.09.1995 № 324/95-ВР зі змін. і доп. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80/para0218#0218>.

Стаття надійшла: 25.11.2015 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

УДК 658.155.012.7

JEL Classification: C 13, G32

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Роєнко В. В., к.е.н.

Карпенко А. В.

Українська академія банківської справи, м. Суми

Анотація. У статті обґрунтовано, що формування фінансового потенціалу підприємства є динамічним процесом, що передбачає швидке реагування на зміни мінливого зовнішнього середовища та активну взаємодію з іншими учасниками ринку з метою прийняття раціональних управлінських рішень. Визначено, що рівень фінансового потенціалу підприємства залежить від ресурсного забезпечення (сукупності власних, позикових та залучених фінансових ресурсів та можливостей щодо їх нарощення для забезпечення розширеного відтворення підприємства) та організаційно-управлінського забезпечення (суку-